

ПРОЕКТ „НИЕ ПАЗИМ ПРИРОДАТА“

Мариана Цонева Панайотова

ОУ „Атанас Манчев“, гр. Айтос

‘WE PROTECT NATURE’ PROJECT

Mariana Tsoneva Panayotova

Atanas Manchev Primary School, city of Aytos

Abstract: The students in the class are 100% from the Roma ethnic group, they have difficulties with facts and concepts. They have difficulties in describing observed objects, in formulating conclusions and generalizations. There was a need to somehow stimulate their cognitive activity, to provoke them to independently search and find information and curious facts on a given topic. The school subject ‘Man and Nature’ is integral in its nature and includes a complex of basic natural science knowledge and methods of cognition, linking them to the practice and life experience of students. Environmental issues are an integral part of the curriculum.

The educational project we carried out with the students also contributed to the development of teamwork skills. The students had to be proactive, search for and find information, acquire knowledge and take responsibility for completing the assigned tasks. Through the good practice presented, I draw attention to project-based learning as a method for increasing students’ motivation to learn.

The aim is to increase the motivation for learning in the school subject ‘Man and Nature’ and to stimulate the cognitive and creative activity of students by developing a learning project. To evaluate the results of the good practice we used a checklist for the students, a checklist for the parents (as they are 100% Roma) and a partial standardized written survey with a total of eight /8/ questions for the experts, which was conducted after the implementation of the project activities. The checklist for the students contained 8 questions to be answered with the statements ‘Yes’, ‘No’, ‘Not exactly’.

Keywords: project method, project-based learning, competency approach, learning motivation, cooperative learning.

Същност на метода на проектите

В исторически план възникването на проектно-базираното обучение се свързва с идеите за хуманистичната насоченост на обучението на американския философ и педагог Джон Дюи, който разработва метода на проектите в началото на ХХ век в САЩ. Методът е доразвит от неговия ученик Уилям Килпатрик. Концепция на метода се основава на идеята, че знанието е продукт на дейността и училището трябва да утвърждава активен живот в настоящето, за да подготвя младите хора за бъдещето. Образованието трябва да се концентрира не върху знанията, които някога ще послужат на детето в бъдещето, а върху това, което е му нужно днес, върху проблеми на реалния му живот. Дюи предлага обучението да се осъществява на активна основа, чрез самостоятелна дейност на ученика, съобразена с неговите лични интереси. Обучаемите сами конструират своите знания, анализират получената информация, издигат и доказват хипотези, развиват критичното си мислене [1].

Проектно-базирано обучение в съвременното училище

В съвременната образователна среда проектно-базираното обучение се прилага и като метод на обучение, чрез който се реализират по-качествено образователните цели и като модел на обучение, ориентиран към интегриране знанията и уменията в проблемна ситуация от реалния живот. Резултатът от проектната дейност върху участниците в процеса на обучение, независимо в кой вариант се прилага, е развиването на уменията им за решаване на проблеми, съответно развиването на творческо им мислене, които се превръщат в мотиви за учене и допринасят за повишаване на успеваемостта на учениците. Тази гледна точка на проектната дейност изисква подбор на теми и планиране на проектни дейности, които са интересни за учениците и ще провокират тяхното любопитство, ще повишат мотивацията им за учене и ще развият творческите им способности [2].

Проектно-базираното обучение дава възможности за развитие на умения, компетентности, за постигане на знания. При работа по образователни проекти в началното училище се обхващат знания и умения от различни учебни предмети. Отчитат се компетентностите, заложи в учебните програми за всеки от класовете. Основни акценти при работата по учебен проект могат да се посочат в следните насоки:

- темата за проекта е реална и значима, съобразена с интереса и възрастовите особености на обучаемите;
- при реализация на дейностите по проекта се прилага интердисциплинарен подход;
- при работата по проект се работи по създаване на краен продукт;
- крайният продукт се представя;
- учебният проект преминава през три етапа: организационен, оперативен, продуктивен етап;
- в проекта са включени индивидуални и екипни задачи [3].

Разработването на учебни проекти е в основата на проектно-базираното обучение. Работата по проекти предоставя възможност на учащите (самостоятелно или в екип) да си поставят цели, да определят стратегии, да извършват различни дейности, свързани с планиране, организиране, проучване, изпълнение и оценяване на факти, явления и процеси от заобикалящата действителност, чрез търсене на информация от различни източници, осъществяване на разнообразни комуникации, поемане на различни роли, прояви на сътрудничество, взаимопомощ и критично мислене. При проектно-базираното обучение, учениците общуват активно помежду си, отстояват лични позиции и гледни точки, откриват едно (или няколко възможни) решения на възникналите проблеми, дебатираат, достигат до консенсус, овладяват експериментален усет, правят обективни оценки/самооценки [1].

Компетентностният подход в образованието

Понятието компетентност произлиза от латински език (лат. *competens*, *-entis* – „способен“; от английски език думата компетентност се превежда като „способност, дарба“). Компетентностите са съвкупност от знания, умения, нагласи и отношения, които се придобиват в процеса на обучение. Свързани са с поведението на личността –

не сами по себе си знания или умения, а подходящи поведения, проявявани в конкретни учебни ситуации и необходими за постигането на резултати в конкретна дейност или при определена професионална роля. Знанията са свързани с отговори на въпроси – какво, кога, къде, колко и т.н., уменията изискват прилагането на знанията на практика, а под отношенията са нагласите към знанието и се отразяват в поведението на учениците. Компетентността най-често се свързва със способност, разбрана като може да се направи нещо, т.е. умеене, основано на знание. Компетентностите са способности, които са развити чрез качествено учене, в подходяща педагогическа среда и чрез придобиване на практически опит.¹

Формиране на мотивация за учене в начална училищна възраст

В начална училищна възраст отношението към ученето е структуриобразуващ компонент на сложната динамична система на усвояване на учебния материал. Ефективното формиране на мотивация за учене /която е система от мотиви/, е свързано с обединяването на социални и познавателни детайли в процесуален и резултативен аспект. Важна предпоставка за успешно учене на ученика в училище е наличието у него на съответстващи мотиви за учебна дейност: отношението към ученето, готовност, интерес и стремеж към придобиване на знания. Мотивите, които провокират ученика към учене образуват един от основните компоненти на неговата дейност и са обект на педагогическо формиране. Наличието на мотиви е недостатъчно, ако у ученика липсват умения за поставяне на цели в учебната дейност. Личността на учителя е важен фактор за повишаване на познавателната мотивация. Други фактори са създаването на позитивна атмосфера и интерактивна учебна среда, които действат стимулиращо и провокират когнитивните интереси на учениците от начален етап. И не на последно място фактори, влияещи върху мотивите за ученика за учене, са емоциите, оценката на знанията и уменията, както и личностните взаимоотношения. Мотивацията за учене обхваща процеси, методи и средства за стимулиране на учениците към пълноценна познавателна дейност и активно участие в процеса на овладяване на знания. Формирането на мотивация за овладяване на знания е един от актуалните проблеми в съвременното училище. Тази актуалност произлиза от непрекъснатото усложняване на учебния материал, от необходимостта за повишаване активността на учениците към самостоятелно овладяване на знания и умения [4].

Кооперативното учене и работа по групи/екипи

Сътрудничеството означава да се работи заедно за постигане на общи цели. В кооперативното учене учениците търсят резултати, които са благоприятни за тях и за всички други членове на групата.

При кооперативното учене учениците работят заедно, в малки групи/екипи с цел максимизиране на тяхното собствено, както и на всеки друг, учене. Учениците се организират в малки групи след получаване на насоки от учителя. След това те работят по зададена задача, докато всички членове на групата я разберат и изпълнят. Кооперативните усилия се заключават в стремежа на участниците всички групови членове да спечелят от своите усилия. Важен елемент на кооперативно учене е положителната взаимна зависимост. Груповите членове възприемат, че са свързани един с друг и че никой не може да успее, докато не успеят другите. Целите и задачите трябва да бъдат така формулирани и представени на учениците, че да ги накарат да

вярват, че могат или да успеят или да не успеят заедно. Усилията на всеки са необходими за успеха на групата и той има конкретен принос към общите усилия поради своите ресурси, роля и задачи. Посвещаването на груповия успех като на собствен успех е в същността на кооперативното учене. Ако няма положителна взаимна зависимост, няма сътрудничество. Друг елемент на кооперативното учене е подкрепата за взаимодействието, по възможност лице в лице. Учениците работят заедно като подкрепят успехите на другите и си помагат. Групата трябва да се отчита за постигането на целите и всеки неин член трябва да разбира своя принос в дейността. Учениците разбират, че като учат заедно те могат да постигнат по-голяма индивидуална компетентност. Учениците усвояват и развиват необходимите междуличностни умения и умения за работа в малка група. Социалните умения за ефективно сътрудничество, за лидерство, за вземане на решения, за общуване, за изграждане на доверие и за решаване на конфликти дават възможност на учениците да се справят успешно с груповата работа и с работата по изпълнение на задачата. Груповото преработване на преживяното и наученото става тогава, когато учениците обсъждат доколко са постигнали целите си и са поддържали ефективни работни отношения [5].

Добрата практика представя работата по учебен проект като метод за повишаване на мотивацията за учене на учениците по предмета човекът и природата в четвърти клас. Метод за развиване на умения за групова /екипна/ работа, проучвателски умения и умения за използване на възможностите на информационно-компютърните технологии. С тези умения, учениците постепенно да се превърнат не само в субекти на педагогическото взаимодействие, но и в активни участници в процеса на учене, напътствани и подпомагани от своя учител. Учениците да не бъдат пасивно възприемащи информация слушатели, а да извършват действия заедно с учителя, от които да има реален резултат с практическо приложение.

Учебният предмет човекът и природата е интегрален по своя характер и включва комплекс от основни природонаучни знания и методи на познание, като ги обвързва с практиката и житейския опит на учениците. Неразделна част от него е екологичната проблематика.

Проектът, който реализирахме с учениците, допринесе и за развиване на уменията им за екипна работа. Работейки по поставените задачи, учениците трябваше да търсят и откриват информация и да поемат отговорност за изпълнението на планираните дейности.

Взаимодействието между родителите и учителите в тази възраст е много важно. Точно поради тази причина включих в проекта и работа с родителите, те също трябваше да дадат своя принос за осъществяването на дейностите.

Целта е повишаване на мотивацията за учене по учебния предмет човекът и природата и стимулиране на познавателната и творческата дейност на учениците чрез разработване на учебен проект.

За оценяване на резултатите от добрата практика използвахме чек-лист за учениците, чек-лист за родителите (тъй като са 100 % роми) и частична стандартизирана писмена анкета с общ обем от осем /8/ въпроса за експертите, която беше проведена след изпълнение на дейностите по проекта. Чек-листът за учениците съдържа 8 въпроса, на които се отговаря с твърденията: „Да“, „Не“, „Не, точно“.

Проектът се реализира в следните три дейности: Изработване на постер „Ние пазим природата“, Хранилки за птици от отпадъчни материали, Генгер - защитено растение.

Проведохме беседа, насочих вниманието на учениците за влиянието на човека върху природата. Със своята дейност хората замърсяват природата. Обсъдихме източниците, които замърсяват природната среда. Коментирахме как можем да се грижим за природата и да извършваме дейности за нейното опазване. Предложих на учениците да станат малки еколози, които ще се трудят за опазването на природата.

Дейност 1: Изработване на постер „Ние пазим природата“

Разделихме класа на три екипа, по шест ученици във всеки екип. Всеки ученик получи роля в екипа. Определихме следните роли:

„Търсач“ – търси и намира информация по темата от интернет източници.

„Свързочник“ – помага на учениците в екипа да се свързват един с друг, организира срещи на екипа, при необходимост търси помощ от учителя.

„Помощник“ – показва стъпките, технологията на изпълнение на задачата, обяснява с какво ще се започне и как ще се продължи.

„Писател“ – оформя текстово информацията по темата.

„Художник“ – оформя рисунките, разпечатва снимков материал.

„Говорител“ – следи за развитието на изпълнението на задачата, правилността на действията, ще представи крайният резултат от дейността на екипа.

Всеки екип си изработи постер със снимков материал, рисунки, текст, включващи: източници на замърсяване на природната среда, дейности свързани с опазването на природата.

Дейност 2: Хранилки за птици от отпадъчни материали

Целта на тази дейност беше да се изработят хранилки за птици, които да закрепим на дървета в парка. С поставянето им навън, ще помогнем на птиците да оцелеят през зимните месеци, когато естествената храна за тях е оскъдна. Разпределихме задачите на всеки един ученик в екипите. След като екипите изработиха хранилките, проведохме среща с родителите и учители. Всеки екип представи своето изделие. Последва посещение в Айтоския парк „Славеева река“. Тук с помощта на родителите, окачихме хранилките на дървета.

Дейност 3: Генгер - защитено растение

Екипите изработиха диплянка, в която описаха защитеното растение генгер, което се намира по хълмовете на нашия роден град Айтос и е включено в Червената книга на България. То е защитен вид и малките еколози могат да се погрижат за опазването му. Организирахме и извършихме излет в парка, съвместно с родители, за да наблюдаваме растението и да си подготвим снимков материал, който ще ни е необходим при оформянето на диплянките. Всеки екип изработи книжка, която оформи като диплянка, в която включи информация за: разпространение на растението, местообитание, описание, опазване и мерки за защита.

Учениците се мотивираха да търсят и намират информация по проекта и да поемат отговорност за изпълнението на планираните дейности. Развиха се уменията на учениците за екипна работа, като им се даде възможност да проявят собствените си способности, като по този начин те проучваха, експериментираха и научаваха. Стимулирах ги да постигат по-добри резултати в обучението си, чрез това те сами да намират информация и да я запомнят. Родителите активно се включиха в училищния живот и помагаша на децата си за реализиране на дейностите по проекта.

При реализирането на учебния проект „Ние пазим природата“ учениците участваха активно в процеса на учене. Провокирах любопитството им като ги разпределих по роли. Изпълнявайки своите роли в екипите и поставените им задачи учениците търсеха информация, планираха и реализираха разнообразни дейности, проявяваха толерантност и сътрудничество, помагаша си взаимно, прилагаха наученото в реални условия, проявяваха креативност. Всеки един ученик знаеше, че работи за крайния резултат на своя екип. По този начин бяха мотивирани отговорно да изпълняват задачите си. Наличието на интерес и стремеж към придобиването на знания са предпоставка за повишена мотивация за учене. Включването на родителите в проекта също допринесе за успешното реализиране на целите.

В заключение проектно-базираното обучение е интерактивен метод за качествено реализиране на заложените образователни цели. Метод на обучение, при който учениците активно участват в процеса на учене, подпомагани от своя учител. При работата по учебен проект учениците усвояват знания и се учат да ги прилагат на практика, осъществяват разнообразни комуникации, развиват се творческите им способности и уменията за работа в екип, повишава се мотивацията им за учене.

Литература

- [1] Митова, Д. Проектно ориентирано технологично обучение: теория и методика. Благоевград: ЮЗУ "Неофит Рилски", 2011, 204 с.
- [2] Калоянова, Н. „Креативни техники в проектно базираното обучение.“ Управление и образование, № 3 (2021): с. 141-147.
- [3] Димитрова, Кр. „Компетентностен подход - проекции в образованието.“ Образование и технологии 11 (2020): с.62-66.
- [4] Георгиева, М. „Сборник научни трудове.“ МАТТЕХ 2014. Шумен: ШУ "Епископ К. Преславски", 2014. 416 с.
- [5] Вълчев, Р. Интерактивни методи и групова работа. 2006. <http://www.openedubg.com/images/sampledatabg/resursi/7.pdf> (отваряно на 27 юни 2022 г.).

За контакт с автора

Мариана Панайотова

e-mail: mariana19721972@abv.bg

¹ (МОН 2019) <https://www.mon.bg/bg/100770>